

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Waldemar Płóciennik

w sprawie **R.B.**

oskarżonego o przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i inne,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 23 lipca 2025 r.

bez udziału stron, w trybie art. 539e § 1 k.p.k.

skargi obrońcy

na wyrok kasatoryjny Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 11 marca 2025 r., sygn. VII Ka 908/24,

uchylający wyrok Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w Katowicach

z dnia 7 czerwca 2024 r., sygn. akt III K 968/19,

**1. uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej oskarżonego R.B.
w całości i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym;**

**2. nakazuje zwrot oskarżonemu kwoty 450 (czterysta pięćdziesiąt)
zł uiszczonej tytułem opłaty od skargi.**

Michał Laskowski

Marek Pietruszyński

Waldemar Płóciennik

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach prowadził sprawę, w której m.in. R.B. został oskarżony o to, że:

I. w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 16 sierpnia 2016 r. w K. przy ul. [...], działając z góry powziętym zamiarem i w krótkich odstępach czasu oraz wspólnie i w porozumieniu z innymi ustalonymi osobami, kierując Kliniką [...] sp. j. z/s w K., pełniąc tam obowiązki lekarza chirurga stomatologa i będąc z tego tytułu zobowiązanym do sprawowania opieki nad B.B., wziął udział w konsylium, na którym podjęto decyzję o konieczności usunięcia u w/w wszystkich dwudziestu jeden posiadanych przez nią zębów i wszczepienia dwunastu implantów, pomimo że posiadane wyniki badań obrazowych wskazywały, że stan uzębienia w/w nie kwalifikuje się do implementacji wszczepów zębowych z uwagi znaczną dysproporcję między bazą kostną, a przebiegiem łuków zębowych i tym samym zastosowany plan leczenia polegający na usunięciu w/w wszystkich dwudziestu jeden zębów i wszczepieniu po sześć implantów w górny i dolny łuk zębowy był postępowaniem nieprawidłowym, do wdrożenia którego to postępowania nie było jakiegokolwiek medycznego uzasadnienia w przypadku B.B., a w następstwie czego zastosowano u w/w nieprawidłową metodę leczenia, polegającą na usunięciu wszystkich zębów i wszczepieniu dwunastu implantów zębowych oraz wykonaniu tymczasowych prac protetycznych górnego i dolnego łuku zębowego, co miało szkodliwe następstwa dla B.B. w postaci dolegliwości bólowych oraz dolegliwości związanych z mówieniem i spożywaniem posiłków oraz doprowadziło do naruszenia czynności narządów ciała (narządu żucia) u B.B. na okres trwający dłużej niż 7 dni, tj. o czyn z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.;

II. w okresie od 15 października 2014 r. do dnia 18 listopada 2015 r. w K. przy ul. [...], działając z góry powziętym zamiarem i w krótkich odstępach czasu oraz w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, kierując Kliniką [...] sp. j. z/s w K. i pełniąc tam obowiązki lekarza chirurga stomatologa, wprowadził B.B. w błąd poprzez wskazywanie w/w, że najlepszą dla niej metodą leczenia problemów z jej uzębieniem jest konieczność poddania się zabiegowi usunięcia wszystkich dwudziestu jeden

posiadanych przez nią zębów i założenie w ich miejsce struktur opartych na implantach, który to sposób leczenia w/w nie miał żadnego uzasadnienia medycznego, pomimo iż posiadał wyniki badań obrazowych w/w, które wskazywały, że stan uzębienia B.B. nie kwalifikuje się do implementacji wszczepów zębowych z uwagi na znaczną dysproporcję między bazą kostną, a przebiegiem łuków zębowych i tym samym zaproponowany plan leczenia był nieprawidłowy z medycznego punktu widzenia, w konsekwencji czego w dniu 6 listopada 2015 r. B. B. podpisała z Kliniką [...] sp. j. z/s w K. umowę na wykonanie w/w usług stomatologicznych, poprzez co doprowadził B.B. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 154.327,50 zł, którą to kwotę w/w w dniu 18 listopada 2015 roku przełała na rachunek bankowy Kliniki [...] sp. j. z/s w K., tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 7 czerwca 2024 r., sygn. akt III K 968/19, Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach orzekł następująco:

1. oskarżonego R.B. uniewinnił od popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., a opisanego powyżej w pkt II wyroku;
2. (pkt 2 dotyczył innego oskarżonego – przyp. SN)
3. oskarżonego R.B. uznał za winnego tego, iż w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 16 sierpnia 2016 r. w K. przy ul. [...] działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, kierował wykonaniem czynu zabronionego przez K.M. polegającego na naruszeniu czynności narządów ciała pokrzywdzonej B.B. na okres powyżej 7 dni poprzez usunięcie jej dwudziestu zębów i wszczepieniu 12 implantów, czym oskarżony wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. przy zastosowaniu w zw. z art. 4 § 1 k.k. *in fine* i skazał go na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;
4. na mocy art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz art. 70 § 1 k.k., przy zastosowaniu w zw. z art. 4 § 1 k.k. *in fine* wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności oskarżonemu warunkowo zawiesił ustalając okres próby na 2 lata;
5. na mocy art. 72 § 1 pkt 1 k.k. przy zastosowaniu w zw. z art. 4 § 1 k.k. *in fine* zobowiązał oskarżonego do informowania sądu o przebiegu okresu próby, w formie pisemnej, co sześć miesięcy od uprawomocnienia się wyroku;

6. na mocy art. 71 § 1 k.k. przy zastosowaniu w zw. z art. 4 § 1 k.k. *in fine* orzekł wobec oskarżonego karę grzywny w wymiarze 300 stawek dziennych ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 100 zł;

7. na podstawie art. 46 § 2 k.k. przy zastosowaniu w zw. z art. 4 § 1 k.k. *in fine* w związku ze skazaniem za czyn z art. 157 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek kompensacyjny w postaci nawiązki, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonej B.B. kwoty 50.000,00 zł.

Przedmiotowy wyrok zawierał również dalsze rozstrzygnięcia – o kosztach procesu oraz odnoszące się do pozostałych oskarżonych.

Na skutek apelacji wniesionych m.in. przez obrońcę oskarżonego R.B. oraz pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej B.B., Sąd Okręgowy w Katowicach, wyrokiem z dnia 11 marca 2025 r., sygn. VII Ka 908/24, uchylił zaskarżony wyrok w punktach 1, 3, 4, 5, 6, 7 i 13 (tj. odnoszących się do oskarżonego R.B. – uw. SN), oraz 8, 9, 10, 11, 12 i 14 i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Katowice - Wschód w Katowicach.

Ze skargą na wyrok kasatoryjny wystąpiła obrońca oskarżonego R.B., zaskarżając ten wyrok w części, w jakiej uchylono nim pkt 1 wyroku Sądu Rejonowego i zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie przepisów postępowania, a to art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k., przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że w treści wyroku Sądu Rejonowego, w zakresie rozstrzygnięć dotyczących oskarżonego R.B. istnieje sprzeczność uniemożliwiająca jego wykonanie polegająca na wydaniu wyroku skazującego i uniewinniającego R.B., co do tego samego czynu objętego skargą publiczną, co spowodowało uchylenie wyroku także w części, w jakiej nie został on zaskarżony apelacją podczas gdy wyrokiem Sądu Rejonowego R.B. uniewinniony został od popełnienia innego czynu (kwalifikowanego z art. 286 § 1 k.k. i mającego być popełnionym w okresie od 15 października 2014 r. do 18 listopada 2015 r.), niż czyn, co do którego uznano R.B. za winnego jego popełnienia (kwalifikowany z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i mający być popełnionym w okresie od 16 listopada 2015 r. do 16 sierpnia 2016 r.) i tym samym wyrok Sądu Rejonowego, w zakresie dotyczącym rozstrzygnięć odnośnie R.B. nie był dotknięty sprzecznością powodującą niemożność jego wykonania.

Podnosząc wyżej opisany zarzut skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i w tym zakresie przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na skargę prokurator wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga okazała się uzasadniona.

Dokonując – w odniesieniu do oskarżonego R.B. – przeciwstawnej od przyjętej zarówno w akcie oskarżenia, jak i wyroku Sądu I instancji oceny tożsamości czynu zarzucanego oskarżonemu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. (od którego został nieprawomocnie uniewinniony) oraz zarzucanego, a następnie nieprawomocnie przypisanego wymienionemu z art. 157 § 1 k.k. w zw. art. 12 § 1 k.k., Sąd odwoławczy przedstawił argumentację, która doprowadziła go do wniosku, że mamy do czynienia z tożsamością obu czynów stanowiących jedno zdarzenie historyczne. Wobec uniewinnienia oskarżonego przez Sąd Rejonowy od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., przy jednoczesnym skazaniu za występki z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., w ocenie Sądu odwoławczego zaskarżony apelacją wyrok, w odniesieniu do oskarżonego R.B., obarczony jest sprzecznością uniemożliwiającą jego wykonanie. Zaistniała w ocenie Sądu Okręgowego bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. obligowała do uchylenia zaskarżonego wyroku w całości co do tego oskarżonego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy argumentował, że na tożsamość zdarzenia historycznego zarzucanego w skardze publicznej, a opisanego w komparycji zaskarżonego wyroku w punktach I i II, wskazywała analiza treści postanowienia o przedstawieniu zarzutów oraz skargi publicznej, a następnie treści zaskarżonego wyroku. Oczywistym było, że Sąd I instancji nie był związany opisami przyjętymi w akcie oskarżenia, ani przyjętą tam koncepcją wyodrębnienia z jednego zdarzenia historycznego dwóch czynów i odmiennej ich kwalifikacji. Stosując więc kryterium obiektywne w postaci zwartości miejsca i czasu ocenianego zdarzenia, wyodrębnienie zespołów aktywności sprawcy

oraz kryterium subiektywne – nastawienie sprawcy zmierzające do osiągnięcia relewantnego z punktu widzenia prawa karnego celu (por. post. SN z 28 marca 2002r., I KZP 4/02, OSNKW 2002, z. 5-6, poz. 37) można było dojść do wniosku, że to działanie oskarżonego R.B., jako osoby kierującej Kliniką i wykonującej w niej obowiązki lekarza chirurga stomatologa, odbycie z pokrzywdzoną wstępnych konsultacji, w ramach których opracowany został jej plan leczenia, który miał być nieprawidłowy z medycznego punktu widzenia, zawarcie umowy na wykonanie takich usług stomatologicznych, miało stanowić o kierowaniu wykonaniem czynu zabronionego przez K.M. i jednocześnie takie działanie - opisane w punkcie II komparycji wyroku, objęte zostało rozstrzygnięciem o uniewinnieniu oskarżonego od zarzucanego mu tamże czynu. W ocenie Sądu odwoławczego, opisane w komparycji wyroku zachowania sprawcy odnoszące się do oskarżonego R.B. w istocie stanowiły jedno zdarzenie historyczne, choć różnie kwalifikowane, niezależnie od prawidłowości czy nieprawidłowości odnoszących się doń rozstrzygnięć jako wzajemnie sprzecznych. W konsekwencji zaskarżenie wyroku w części skazującej tego oskarżonego i stwierdzenie bezwzględnej przyczyny odwoławczej w tej części spowodowało, że Sąd odwoławczy obligowany był orzec w stosunku do całego orzeczenia, zatem także części uniewinniającej, co do której to apelacji nie wywiedziono.

Stanowisko wskazujące na zaktualizowanie się w omawianym zakresie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k., ale przede wszystkim stojąca na przedpolu tego poglądu ocena o historycznej tożsamości czynów (Sąd Najwyższy będzie się taką nomenklaturą posługiwał w dalszej części niniejszego uzasadnienia zaznaczając, że *esse precise* chodzi każdorazowo o czyny ciągłe) opisanych w pkt. I i II aktu oskarżenia, okazała się dalece niepogłębiona i nie mogła, także z powodów procesowych, pozwalać na wnioskowanie o ziszczeniu się w omawianej sprawie bezwzględnej podstawy uchylenia orzeczenia, w stopniu tak kategorycznym, jak uczynił to Sąd Okręgowy.

Zagadnienie historycznej tożsamości czynów należy do jednych z najbardziej złożonych w procesie karnym. Prawdą jest, że sąd nie jest związany ani szczegółowym opisem czynu zawartym w zarzucie aktu oskarżenia, ani kwalifikacją

prawną nadaną temu czynowi przez oskarżyciela (zob. m.in. wyroki SN: z 17.11.1972 r., II KR 162/72, OSNKW 1973/4, poz. 46; z 14.07.1977 r., III KR 170/77, OSNPG 1977/11, poz. 117; z 22.06.1988 r. V KRN 110/88, OSNPG 1988/12, poz. 140; z 23.09.1994 r., II KRN 173/94, OSNKW 1995/1–2, poz. 9; z 30.09.2014 r., II KK 234/14, OSNKW 2015/2, poz. 14). Pozostając w ramach granic oskarżenia sąd może również dokonać zmian polegających na uznaniu, że zarzucany oskarżonemu czyn stanowi różne przestępstwa będące w zbiegu realnym albo że zarzucane czyny stanowią jedno przestępstwo (zob. wyrok SN z 26.11.1987 r., II KR 121/87, OSNPG 1988/12, poz. 135).

Choć nie zostało to wyrażone wprost, z analizy pisemnego uzasadnienia zaskarżonego skargą wyroku wynika, że – upatrując niezaistnienia w sprawie realnego zbiegu przestępstw – Sąd odwoławczy zasugerował, że Sąd Rejonowy powinien dokonać korekty w stosunku do oceny prokuratora, a w rezultacie czyny z pkt. I i II ocenić jako jedno przestępstwo kwalifikowane kumulatywnie, a następnie wyrokować co do jednego czynu w tak zmienionej postaci.

Rzecz jednak w tym, że nie wystarczyło w uzasadnieniu objętego skargą wyroku takiej teoretycznej możliwości wskazać, ale za taką zmianą musiałyby iść przekonujące, ściśle zakotwiczone w realiach sprawy ustalenia faktyczne, kładące nacisk także na stronę podmiotową i wykazujące niewłaściwość rozumowania Sądu I instancji – ale do takiej możliwości procesowej Sąd Najwyższy jeszcze nawiąże.

Przedmiotowe ustalenia w zaistniałej sprawie powinny uwzględniać nie tylko fakt pełnienia kierowniczej roli w Klinice i zawarcia umowy mogącej zarazem stanowić o kierowaniu wykonaniem czynu zabronionego przez K.M., ale wszechstronną chronologię zdarzeń, w oparciu o którą można byłoby również wnioskować o stronie podmiotowej i zamiarze doprowadzenia do niekorzystanego rozporządzenia mieniem, w sytuacji, kiedy na etapie zawierania umowy trudno jeszcze było przyjmować – choćby ze względu na zawód oskarżonego, jego stanowisko, oraz wiedzę medyczną i doświadczenie zawodowe – że zabieg nie tylko nie odniesie pożądaných skutków, ale od początku nakierowany będzie wyłącznie na doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, a dodatkowo – spowodowanie u pokrzywdzonej bólu i innych daleko idących, ujemnych następstw,

zamiast poprawy stanu jej uzębienia. W szczególności zaś istotne byłoby ustalenie o tożsamości zamiaru (jedności impulsu woli), co stanowi podstawowy warunek pozwalający na zakwestionowanie realnego zbiegu przestępstw – w miejsce dwóch zamiarów, z których każdy został zrealizowany odrębnie, na zupełnie innym etapie leczenia. Dalej idąc, nie należałoby w trakcie tej oceny pomijać skrajnie różnego przedmiotu ochrony obu przestępstw, czy wspomnianej przez autorkę skargi odległości czasowej między jednym a drugim czynem (ponad rok między datami zapoczątkowania obu czynów ciągłych).

Zaskarżony wyrok nie tylko omawianych rozważań nie zawierał, ale i zawierać w ogóle nie mógł – zakres zaskarżenia wyroku na niekorzyść oskarżonego i nieuwzględnienie w apelacji na niekorzyść zarzutów wymierzonych w rozstrzygnięcie o uniewinnieniu oskarżonego od występku z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., wyeliminował możliwość czynienia takich niekorzystnych - wobec faktu uniewinnienia – ustaleń, albowiem stał temu naprzeciw zakaz wynikający z art. 434 k.p.k. Tymczasem dopiero właściwe ustalenia faktyczne i oceny prawne pozostawały pierwszoplanowym warunkiem stwierdzenia, że skoro oskarżonemu należało przypisać jeden czyn kwalifikowany kumulatywnie, to „rozbicie” go na dwa przestępstwa pozostające w zbiegu realnym było wadliwe (a więc doszło do obrazy art. 11 § 2 k.k.). Innymi słowy zaistniały układ procesowy eliminował możliwość prowadzenia jakichkolwiek niekorzystnych dla oskarżonego ustaleń faktycznych, a takimi *in concreto* byłyby te, które rzutowały na określenie jedności, bądź wielości czynów stanowiących przedmiot oceny (jak choćby określenie jedności, bądź wielości zamiarów).

Choć bezwzględne przyczyny odwoławcze dlatego noszą takie miano, gdyż ich uwzględnienie jest możliwe niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia, to niekiedy ich stwierdzenie musi zostać poprzedzone poczynieniem określonych ustaleń faktycznych, czy przeanalizowaniu kwestii niedostatecznie zbadanych przez Sąd *meriti*.

Ustalenia takie muszą jednak, z przyczyn gwarancyjnych, respektować także zakaz *reformationis in peius* (art. 434 k.p.k.). W szczególnych układach procesowych, do których niniejszy niewątpliwie się zalicza, przy braku w określonych

granicach apelacji na niekorzyść oskarżonego, nie jest możliwe „obejście” przedmiotowego ograniczenia, poprzez dokonanie przez Sąd odwoławczy, własnej, niekorzystnej dlań oceny faktyczno-prawnej, czy wręcz przy pominięciu przeprowadzenia takiej analizy (aczkolwiek *in concreto* w obu przypadkach prawnie niedopuszczalnej z uwagi na wspomniany wyżej zakaz), by ostatecznie wyrok kasatoryjny oprzeć na *de facto* pozornym zarzucie wystąpienia uchybienia z art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. Jest to postąpienie sprzeczne z istotą stosowania prawa, polegającą – w ogólności – na tym, że najpierw następuje gromadzenie dowodów i ustalenie faktów, a dopiero wieńczy ją proces subsumcji. Postąpienie Sądu odwoławczego było natomiast formą ominięcia przedmiotowych ograniczeń zaskarżenia na niekorzyść, podczas gdy dysponentem decyzji o granicach zaskarżenia jest, co do zasady, zawsze sam skarżący i w tym przypadku taka a nie inna była decyzja oskarżycielki posiłkowej, akceptującej rozstrzygnięcie Sądu *meriti* uniewinniające oskarżonego od zarzutu oszustwa.

Wnioskowanie Sąd odwoławczy byłoby uprawnione w zasadzie dopiero wówczas, jeżeli w apelacji na niekorzyść sformułowany byłby zarzut obrazy art. 11 § 1 lub 2 k.k., a co najmniej, obok istniejącego zarzutu dotyczącego czynu z art. 157 § 1 k.k. – także zarzut kwestionujący uniewinnienie od występku z art. 286 § 1 k.k. (którego szczegółowa forma nie wykraczałaby poza ograniczenia z art. 434 k.p.k.).

Stwierdzenie, że Sąd odwoławczy dopuścił się naruszenia art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. implikowało konieczność uchylenia wyroku w całości w odniesieniu do oskarżonego R.B. Zaistniały układ procesowy, w którym Sąd Okręgowy uznał, że rzekomym naruszeniem obarczone były rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego dotyczące obu zarzuconych oskarżonemu czynów, uzasadniało uchylenie wyroku nie tylko w żądanym przez stronę zakresie (tj. obejmującym uchylenie pkt. 1 wyroku Sądu *meriti*), ale także w zakresie dotyczącym drugiego – nieprawomocnie przypisanego przestępstwa z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. Sąd Najwyższy nie jest bowiem związany wnioskiem zawartym w skardze na wyrok kasatoryjny sądu odwoławczego. Sąd skargowy związany jest jedynie granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Choć pogląd ten jest ugruntowany przede wszystkim na kanwie kasacji (por. m.in. wyroki SN: z 24.11.2010 r., IV KK 347/10; z 5.12.2013 r.,

V KK 335/13), to ma on zastosowanie także w odniesieniu do niniejszego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, co pośrednio wynika z art. 536 k.p.k., stosowanego w postępowaniu skargowym odpowiednio, z mocy odesłania z art. 539f k.p.k.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy uwzględni wyżej sformułowane wskazania Sądu Najwyższego (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k.) i nie straci z pola uwagi kierunków i zakresów apelacji dotyczących oskarżonego R.B.

Rozstrzygnięcie o konieczności zwrotu oskarżonemu uiszczonej opłaty od skargi znalazło oparcie w art. 527 § 4 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k.

Z tych wszystkich względów należało orzec jak w części dyspozytywnej wyroku.

Michał Laskowski

Marek Pietruszyński

Waldemar Płóciennik

[WB]

[r.g.]